

Magiczny
Kraków

Miasto przywraca świetność grobom wojennym i zabytkowym

2021-11-01

Spękane płyty, częściowo zatarte napisy epitafijne - aby ocalić od zapomnienia groby wojenne i zabytkowe, które znajdują się w takim stanie, miasto systematycznie realizuje prace konserwatorskie na krakowskich nekropoliach. W latach 2019-2021 na cmentarzach Rakowickim i Podgórskim odnowionych zostało kilkadziesiąt zabytkowych pomników nagrobnych. Niedawno zakończyła się też rozłożona na dwa lata rewitalizacja cmentarza wojennego na Wzgórzach Krzesławickich.

Cmentarze, kwatery i groby wojenne

Choć opieka nad cmentarzami i grobami wojennymi jest zadaniem administracji rządowej, Miasto Kraków wykazuje w tej sferze duże zaangażowanie. Świadczą o tym przedsięwzięcia z lat 2019-2021, na czele z modernizacją cmentarza wojennego na Wzgórzach Krzesławickich, zrealizowane dzięki funduszom przyznanym w ramach dotacji ministerialnych i wojewódzkich, a także przy udziale środków własnych miasta.

Od 2019 r. Zarząd Cmentarzy Komunalnych w Krakowie pozyskuje środki na prace konserwatorskie przy grobach i cmentarzach wojennych, w konkursach ogłaszanych przez Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, w ramach programu „Groby i cmentarze wojenne w kraju”. Część potrzebnych funduszy pochodzi także z dofinansowań udzielanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki oraz ze środków budżetu miasta. Ten oparty na kilku źródłach model finansowania renowacji grobów i cmentarzy wojennych przynosi wymierne efekty.

Ostatnim największym tego typu przedsięwzięciem była podzielona na dwa etapy **modernizacja cmentarza wojennego na Wzgórzach Krzesławickich**. Znajduje się on na obszarze Fortu 49 „Krzesławice”, wpisanym do rejestru zabytków w 1995 r. To pomnik – mauzoleum ofiar, miejsce spoczynku 440 Polaków zamordowanych przez hitlerowców w latach 1939-1941. Pierwszy etap modernizacji nekropolii, zrealizowany w 2020 r., kosztował ponad 614 tys. zł (w tym dotacja MKiDN – 180 tys. zł, dotacja wojewody małopolskiego – 100 tys. zł). Przeprowadzono roboty nawierzchniowe, renowację pomnika, schodów terenowych, nagrobka z krzyżem i muru oporowego, wykonano słupki z łańcuchami oraz nowe ogrodzenie. Drugi etap zadania, zrealizowany w 2021 r., objął m.in. kontynuację prac budowlano-konserwatorskich związanych z ogrodzeniem cmentarza (o długości ok. 170 m) oraz zagospodarowanie zieleni. Wartość prac konserwatorsko-budowlanych wraz z nadzorem autorskim wyniosła ponad 332 tys. zł (w tym dofinansowanie MKDiN – ponad 164 tys. zł, dofinansowanie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego – ponad 120 tys. zł, środki własne miasta – 47,5 tys. zł).

W 2021 r. ZCK zlecił **opracowanie dokumentacji projektowej dla dwóch zadań** – chodzi o kryptę pomnika – Mauzoleum Poległych w czasie I wojny światowej na cmentarzu Rakowickim oraz o remont kwatery wojennej z I wojny światowej na cmentarzu Podgórskim (tzw. Nowym). Celem jest pozyskanie środków z MKDiN na realizację tych przedsięwzięć w latach 2022-2023.

W 2020 r. ZCK zlecił roboty budowlano-montażowe, które objęły **58 nagrobków żołnierzy Wojska**

Polskiego z lat 1939–1945. Lastrykowe nagrobki wymieniono na nowe, wykonane z granitu strzegomskiego, z wykutymi napisami upamiętniającymi pochowanych żołnierzy, elementy metalowe (orzełki, krzyżyki) poddano renowacji. Prace kosztowały ponad 221 tys. zł (w tym dotacja MKiDN – ponad 174 tys. zł, dotacja wojewody małopolskiego – ponad 47 tys. zł).

Także w 2020 r. Miasto Kraków zawarło umowę partnerską z Małopolskim Urzędem Wojewódzkim, na realizację zadania polegającego na **restauracji zabytkowych mogił zbiorowych Legionistów** (walczących w I wojnie światowej) **oraz Mauzoleum Legionowego** na cmentarzu Rakowickim (z udziałem środków UE). W 2021 r. ZCK wyłonił wykonawcę, który podejmie się budowy kanalizacji opadowej, modernizacji nawierzchni alejek wzdłuż wykonanej kanalizacji, a także nawierzchni alejek wzdłuż Kwater Legionowych. Ta część nekropolii objęta jest ochroną konserwatorską.

W 2019 r. ZCK przeprowadził **renowację 12 mogił wojennych z czasu I wojny światowej oraz lat 1919–1920 na cmentarzu Rakowickim** – całkowity koszt zadania wyniósł ponad 108 tys. zł (w tym dotacja MKiDN – 73 tys. zł, dotacja wojewody małopolskiego – 15 tys. zł, środki własne miasta – ponad 20 tys. zł).

Zabytkowe pomniki nagrobne

Ze względu na walory historyczne lub artystyczne niektóre pomniki nagrobne – grobowce, nagrobki, metalowe krzyże – mają status zabytkowych. Wiele tego typu obiektów znajduje się na dwóch najstarszych krakowskich nekropoliach: cmentarzach Rakowickim i Podgórskim. W latach 2019–2021 odrestaurowanych zostało kilkadziesiąt cmentarnych zabytków.

Zabytkowe groby na cmentarzach komunalnych są często miejscem spoczynku wybitnych i zasłużonych dla Krakowa obywateli. Z uwagi na wiek tych pomników oraz ich ciągłą ekspozycję na działanie czynników atmosferycznych, wiele z nich ulega zniszczeniu i wymaga niezwłocznych prac konserwatorskich. Miasto dokłada starań, aby co roku restauracji poddawane były kolejne cmentarne zabytki.

Prace konserwatorskie finansowane są ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, pozyskiwanych przez Zarząd Cmentarzy Komunalnych w Krakowie w trybie konkursowym oraz ze środków własnych miasta. Wykonuje się je także na zlecenie i z funduszy prywatnych dysponentów grobów oraz instytucji, organizacji, fundacji, które sprawują opiekę nad poszczególnymi grobami (m.in. Instytut Pamięci Narodowej finansuje remonty grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski).

W 2019 r. na zlecenie ZCK przeprowadzono prace konserwatorskie przy **12 zabytkowych pomnikach nagrobnych na cmentarzu Rakowickim** (na łączną kwotę ponad 303 tys. zł). Renowacji poddano również **dwa zabytkowe pomniki nagrobne** na cmentarzu Podgórskim (za ponad 27 tys. zł). Wykonano też prace remontowo-konserwatorskie przy murze cmentarza Rakowickiego od strony południowej.

W 2020 r. kontynuowano prace konserwatorskie na obydwu nekropoliach. Na cmentarzu Rakowickim odnowiono 26 zabytkowych pomników nagrobnych (na łączną kwotę ponad 488 tys. zł), a na cmentarzu Podgórskim odrestaurowano cztery takie pomniki (za 78 tys. zł). Swoją dalszą drogę miały też

Magiczny
Kraków

prace przy murze cmentarza Rakowickiego od strony południowej. Ponadto ZCK zlecił opracowanie dokumentacji projektowej na okoliczność rewaloryzacji Starego Cmentarza Podgórskiego (al. Powstańców Śląskich).

W 2021 r. na cmentarzu Rakowickim renowacji poddano kolejnych **18 pomników nagrobnych** (na łączną kwotę ponad 437 tys. zł), a na cmentarzu Podgórskim – pięć takich pomników (na łączną kwotę ponad 129 tys. zł). ZCK zlecił też opracowanie kompleksowej dokumentacji projektowej, dotyczącej restauracji muru wschodniego cmentarza Rakowickiego.

Intensywne prace konserwatorskie prowadzone są przy **zabytkowym murze południowym cmentarza Rakowickiego**. Ich zakończenie planowane jest na koniec 2021 r. Remont tej części muru rozpoczął się w 2009 r. Do 2018 r. wykonano remont na odcinku o łącznej długości 350,5 metrów bieżących (za kwotę ponad 2 mln zł). W latach 2019–2021 udało się wyremontować odcinek o długości 352 metrów bieżących (za kwotę 3,7 mln zł).

Ponadto ZCK opracował kompleksową dokumentację dla modernizacji alejek i ciągów pieszych wraz z pozwoleniem na budowę dla cmentarza Rakowickiego oraz cmentarza Podgórskiego tzw. Nowego, w tym dla części zabytkowych tych nekropolii. Na tej podstawie zlecono modernizację trzech alejek na cmentarzu Podgórskim, alejek przy Kwaterze Poległych w czasie I wojny światowej (tzw. Kwaterze Legionowej) i części alejki od strony ul. Prandoty na cmentarzu Rakowickim.